

Sygnatura akt II Ca 444/14, II Cz 548/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Grzegorz Buła
Sędziowie:	SO Małgorzata Łoboz SR (del.) Przemysław Strzelecki (sprawozdawca)
Protokolant:	Krystyna Zakowicz

po rozpoznaniu w dniu 6 listopada 2014 roku w Krakowie

na rozprawie

sprawy z powództwa K. M.

przeciwko B. K. i P. K.

o zapłatę

na skutek apelacji i zażalenia powódki

od wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa-Podgórze w Krakowie

z dnia 7 listopada 2013 roku, sygnatura akt I C 342/10/P

1. uwzględniając częściowo apelację i zażalenie uchyla punkt II i III wyroku w zakresie dotyczącym umorzenia postępowania oraz oddalenia powództwa co do odsetek od kwoty 27.900 (dwadzieścia siedem tysięcy dziewięćset) złotych dochodzonych od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty i przekazuje sprawę w tym zakresie Sądowi Rejonowemu dla Krakowa-Podgórze w Krakowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania odwoławczego;

2. w pozostałym zakresie apelację i zażalenie oddala.

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 6 listopada 2014 roku

Pozwem z dnia 14 czerwca 2006 r., powódka K. M. domagała się od pozwanej B. K., wydania nieruchomości przy ul. (...) w K. oraz zasądzenia od pozwanej kwoty 30.000 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z

przedmiotowej nieruchomości w okresie od 28 stycznia 1995 r. do 14 czerwca 2006 r. (k. 101, t. I) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty.

Na uzasadnienie pozwu powódka podała, że w dniu (...) r. zmarła M. K. – właścicielka przedmiotowej nieruchomości. Udział w wysokości $\frac{1}{4}$ części spadku po M. K. przypadł z mocy ustawy powódce. Pozwana B. K. i P. K. do śmierci M. K. wspólnie z nią zamieszkiwała na przedmiotowej nieruchomości i opiekowała się M. K.. Pozwana nie ma tytułu prawnego do wskazanej nieruchomości i pomimo tego faktu oraz wezwań do dobrowolnego spełnienia żądania pozwana nie wydała nieruchomości powódce i nadal ją zajmuje wraz ze swoją rodziną.

Pismem z dnia 5 maja 2010 r. powódka sprecyzowała i rozszerzyła jednocześnie żądanie odnośnie zapłaty przez wskazanie, że domaga się zasądzenia na jej rzecz od B. i P. K. solidarnie kwoty 27.450 zł, podnosząc przy tym, że kwota ta stanowi $\frac{1}{4}$ wynagrodzenia za okres od lutego 1995 roku do końca kwietnia 2010 r. (przyjmując 600 zł jako stawki za miesiąc). W kolejnym piśmie powódka ponownie rozszerzyła żądanie pozwu tj. do kwoty 27.900 zł wskazując, że suma ta stanowi wynagrodzenie za kolejne miesiące tj. do końca lipca 2010 r. Na rozprawie dnia 7 września 2010 r. pełnomocnik powódki oświadczył, iż „cofa pozew ponad kwotę 27.900 zł ze zrzeczeniem się roszczenia” (k. 367, t. II). Pismem z dnia 17 sierpnia 2012 r. powódka rozszerzyła powództwo w zakresie wynagrodzenia do kwoty 51.963,50 zł wskazując, że zgodnie ze sporządzoną w sprawie opinią biegłego przysługuje jej $\frac{1}{4}$ z kwoty wynikającej z opinii, czyli z 207.854,01 zł. Pismo zawierało również żądanie odsetek od kwoty 27.450 zł od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty a od kwoty 24.513,50 zł od dnia wniesienia tegoż pisma do Sądu. Pismem z dnia 9 maja 2013 r. powódka cofnęła pozew wraz ze zrzeczeniem się roszczenia w stosunku do wszystkich pozwanych w zakresie kwoty 240,49 zł mającej stanowić odszkodowanie za bezumowne korzystanie ze spornej nieruchomości we wrześniu i październiku 2012 r. wraz z ustawowymi odsetkami.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa przyznając, że mieszkała wraz ze swoją rodziną w domu M. K., lecz posiadała zgodę innych spadkobierców na dalsze zamieszkiwanie w spornej nieruchomości, co więcej zajmuje tylko część budynku. Podniosła również zarzut przedawnienia odnośnie żądania wynagrodzenia. Zarzucała także, że powódce przysługuje jedynie określony udział w wynagrodzeniu za korzystanie z nieruchomości, jako że nie jest jedyną właścicielką rzeczy. Pozwana podniosła także zarzut potrącenia wierzytelności powódki z wierzytelnością pozwanej wynoszącą 21.200 zł, która miała wynikać z nakładów poczynionych na przedmiotową nieruchomość (k. 321 t. II).

Postanowieniami z dnia 8 kwietnia 2008 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego P. K.. Pozwany potwierdził zarzuty stawiane przez B. K..

Sąd Rejonowy dla Krakowa-Podgórze w Krakowie wydał wyrok częściowy, w którym nakazał pozwanej B. K., P. K., K. K. i E. R., aby opuścili i opróżnili ze swoich rzeczy sporną nieruchomość i wydali ją do rąk powódki, utrzymany w mocy wyrokiem Sąd Okręgowy w Krakowie z dnia 11 października 2011 r.

Wyrokiem końcowym z dnia 7 listopada 2013 r. sygn. akt I C 342/10/P, sprostowanym postanowieniem z dnia 9 grudnia 2013 r. sygn. akt I C 342/10/P Sąd Rejonowy dla Krakowa – Podgórze w Krakowie w punkcie I zasądził solidarnie od pozwanych B. K. i P. K. na rzecz powódki K. M. kwotę 35 928,08 z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 8 028,08 zł od dnia 31 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty, w punkcie II umorzył postępowanie w zakresie żądania zapłaty kwoty 2 100 zł oraz odsetek ustawowych liczonych od kwoty 30 000 zł od dnia 14 czerwca 2006 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 240,49 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 31 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty, w punkcie III oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd Rejonowy ustalił, że pozwani B. K. i P. K. będący małżeństwem od 1989 do chwili obecnej zajmują nieruchomość położoną w K. obejmującą działkę ewidencyjną numer (...) (dawna działka l. kat (...)), zabudowaną budynkiem mieszkalnym przy ul. (...) w K. (okoliczność bezsporna). Poprzednim właścicielem opisanej wyżej nieruchomości była M. K.. Spadek po M. K. z domu M., zmarłej dnia (...) r. w K. nabyli na podstawie ustawy: bratanica K. M. w $\frac{1}{4}$ części, bratanek E. M. i bratanica B. U. po $\frac{1}{8}$ części oraz siostrzenica S. M. (1), siostrzenica M. R., siostrzeniec J. I. (1), siostrzeniec J. I. (2), siostrzeniec T. S., siostrzenica S. M. (2), siostrzenica D. B. i córka siostrzeńca J. N. po $\frac{1}{16}$ części. Pozwani B. K. i P. K. zamieszkiwali przy ul. (...) w K. z M. K. wspólnie i za jej zgodą. Za udostępnianie pozwany swojej

nieruchomości M. K. nie żądała odpłatności w jakiegokolwiek formie. Pozwani partycypowali jedynie w opłatach za media. B. K. robiła zakupy dla M. K. i paliła z mężem – P. K. – w piecach. M. K. nie ustaliła z pozwanymi co się stanie po jej śmierci z tym domem. B. K. i P. K. po śmierci nadal mieszkali w przedmiotowej nieruchomości nie uiszczając z tego tytułu żadnych opłat spadkobiercom M. K.. Mieszkają tam do chwili obecnej. W 1996 r. z pozwanymi skontaktowała się M. K., która przedstawiła im postanowienie spadkowe, w którym wskazana jest jako spadkobierczyni. Wynagrodzenie, które mogliby uzyskać spadkobiercy M. K. z tytułu czynszu wynajmując przedmiotową nieruchomość od czerwca 1996 r. do końca czerwca 2012 r. wynosi 195.091,74 zł. Wynagrodzenie odpowiadające ¼ udziałowi w wynagrodzeniu za okres od 14 czerwca 1996 r. do 31 lipca 2010 wynosi 41.353,37 zł (165.413,46 zł / 4). Wynagrodzenie odpowiadające ¼ udziałowi w wynagrodzeniu za okres od 1 sierpnia 2010 r. do 31 sierpnia 2012 wynosi 8028,08 zł (32.112,32 zł / 4).

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł na art. art. 230 k.c. w zw. z art. 224 § 2 k.c. Sąd Rejonowy wskazał, że wydany w niniejszej sprawie wyrok częściowy z dnia 20 grudnia 2010 r. przesądził, że powódce przysługuje skuteczne względem pozwanych roszczenie windykacyjne (art. 222 § 1 k.c.). Sąd jest związany tym wyrokiem (art. 365 § 1 k.p.c.), dlatego zobligowany był przyjąć, że od momentu śmierci M. K. do chwili wydania wyroku Sądu II instancji w 2011 r. oddalającego apelację pozwanych B. i P. K. nie przysługiwał żaden tytuł prawny do przedmiotowej nieruchomości, a ich posiadanie oparte było na złej wierze. Ustalony przez Sąd stan faktyczny wskazał, że pozwani wiedzieli, że nie przysługuje im tytuł prawny do nieruchomości, poszukiwali spadkobierców celem uzyskania ich zgody na dalsze zamieszkiwanie. W 1996 r. powódka przedstawiła pozwanym postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku na swoją rzecz. Ponadto ze zmarłą nigdy nie rozmawiali, jakie będą losy mieszkania po jej śmierci. M. K. nie obiecywała im, że po jej śmierci będą mogli dalej mieszkać przy ul. (...). Wszystkie te elementy stanu faktycznego doprowadziły Sąd Rejonowy do przyjęcia złej wiary pozwanych. Sąd Rejonowy wskazał przy tym, że odwoływanie się do złej wiary pozwanych nie jest konieczne od dnia doręczenia pozwu pozwanym. Ta chwila jest poczytywana za moment, od którego właściciel może domagać się wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z rzeczy niezależnie od uprzedniej złej bądź dobrej wiary posiadacza. Z uwagi na zarzut przedawnienia Sąd uznał za przedawnione żądania powódki od 28 stycznia 1995 r. do 13 czerwca 1996 r. i w tym zakresie powództwo oddalił. Pozew w został wytoczony 14 czerwca 2006 r., dlatego roszczenie o wynagrodzenie do dnia 28 stycznia 1995 r. (dzień następujący po dniu śmierci M. K.) do 13 czerwca 1996 r. jest przedawnione. Z tego też powodu Sąd poczynił ustalenia faktyczne celem wyliczenia należnego wynagrodzenia właśnie od tej daty. Zgodnie z art. 207 k.c. w zw. z art. w zw. z art. 1025 k.c. pożytki i inne przychody z rzeczy wspólnej przypadają współwłaścicielom w stosunku do wielkości udziałów. Powódka nabyła w ¼ części spadek po M. K., w skład którego wchodziła przedmiotowa nieruchomość. Dlatego wynagrodzenie powódki Sąd ustalił na kwotę 41.353,37 zł która to stanowiła ¼ wynagrodzenia, którą mogłaby uzyskać powódka od 14 czerwca 1996 r. do końca lipca 2010 r. Oceniając oświadczenie pełnomocnika powódki złożone na rozprawie w dniu 7 września 2010 r. Sąd potraktował je jako zrzeczenie się żądania zapłaty wynagrodzenia ponad kwotę 27.900 zł wraz ze zrzeczeniem się roszczenia odsetkowego od kwoty 27.900 zł. Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, że oświadczenie to złożył profesjonalny pełnomocnik, więc nie jest w gestii Sądu dokładne wypytywanie, czy zdaje sobie sprawę z charakteru wypowiedzianych słów.

Ponadto Sąd stwierdził, że pozew zawierał dwa żądania: zapłaty kwoty pieniężnej (pkt. I) oraz zapłaty odsetek od tej właśnie kwoty (pkt. II) – k. 309 i 330, t. II. Nie ulega wątpliwości Sądu Rejonowego, że roszczenie odsetkowe zwiększa ogólną sumę należną powodowi. Stwierdzenie o zrzeczeniu się „ponad” określoną kwotę należy poczytywać za zrzeczenie się ogółu świadczeń, którego może domagać się powód, które przekraczałyby tę kwotę, czyli w tym przypadku także roszczenia odsetkowego. Tak więc Sąd, nie wychodząc poza granice żądania (art. 321 § 1 k.p.c.) i uwzględniając zarzut przedawnienia mógł zasądzić tylko kwotę 27.900 zł z tytułu wynagrodzenia za okres od lutego 1995 r. do lipca 2010 r. Dlatego też Sąd uwzględnił powództwo w zakresie kwoty 27.900 zł.

Jednakże powódka pismem z dnia 17 sierpnia 2012 r. powódka rozszerzyła powództwo w zakresie wynagrodzenia do kwoty 51.963,50 zł wskazując, że zgodnie ze sporządzoną w sprawie opinią biegłego przysługuje jej ¼ z kwoty wynikającej z opinii, czyli z 207.854,01 zł. Pismo zawierało również żądanie odsetek od kwoty 27.450 zł od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty a od kwoty 24.513,50 zł od dnia wniesienia tegoż pisma do Sądu. Oświadczenie to wywołało jedynie ten skutek, że powódka mogła się domagać dalszego wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości

od sierpnia 2010 r. do sierpnia 2012 r., natomiast nie wpływało na możliwość zasądzenia wynagrodzenia za wcześniejsze okresy, gdyż uprzednie zrzeczenie się roszczenia nie mogło zostać cofnięte jedynie mocą jednostronnego oświadczenia procesowego powódki. I tak na podstawie 207 k.c. w zw. z art. 1025 k.c. Sąd wyliczył to wynagrodzenie na kwotę 8.028,08 zł. Ponadto od tej kwoty na podstawie art. 481 § 1 k.c. Sąd zasądził odsetki ustawowe od pozwanych od dnia 31 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty przyjmując, że pozwani popadli w stan opóźnienia od momentu, w którym sporządzili pismo odpowiadające na rozszerzenie powództwa (k. 671, t. IV). Sąd umorzył postępowanie na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. w zakresie żądania zapłaty kwoty 2100 zł z uwagi na cofnięcie powództwa ponad kwotę 27900 złotych. Sąd umorzył także postępowanie co do odsetek ustawowych liczonych od kwoty 30.000 zł od dnia 14 czerwca 2006 r. do dnia zapłaty. Odsetki te mieściły się w zakresie cofniętego przez powódkę powództwa. Ponadto Sąd na podstawie art. 355 § k.p.c. umorzył postępowanie co do kwoty 240,49 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 31 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty na skutek pisma z dnia 9 maja 2013 r., w którym powódka cofnęła pozew wraz ze zrzeczeniem się roszczenia w stosunku do wszystkich pozwanych w zakresie kwoty 240,49 zł. W pozostałym zakresie powództwo jako niezasadne musiało ulec oddaleniu.

Sąd nie uwzględnił zarzutu pozwanych podnoszących, że zajmowani oni tylko część nieruchomości i w związku z tym również wynagrodzenie powinno być stosunkowo zmniejszone. Zachowania pozwanych manifestowało na zewnątrz wolę posiadania całej nieruchomości, tak jak użytkownik. Pozwani przedstawili do potrącenia z wierzytelnością powódki własną wierzytelność, która miała wynikać z dokonania przez nich nakładów na przedmiotową nieruchomość. Niezależnie od oceny rodzaju nakładów, Sąd nie uwzględnił przedstawionego przez pozwanych zarzutu potrącenia, wskazując, że obowiązkiem Sądu jest wyrokowanie według stanu z chwili wydania orzeczenia (art. 316 § 1 k.p.c.), natomiast pozwani do tego momentu nie wydali przedmiotowej nieruchomości powódce. W orzecznictwie przyjmuje się, że roszczenie o zwrot nakładów koniecznych (art. 226 § 2 k.c.) staje się wymagalne dopiero z chwilą zwrotu rzeczy (por. Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 3 października 2003 r., III CKN 402/2001, LexPolonica nr 2580221). Wobec tego oświadczenie o potrąceniu podnoszone w pismach procesowych należy ocenić jako nieskuteczne, gdyż nie spełnia warunków przewidzianych w art. 498 § 1 k.c.

Apelację od powyższego wyroku w części oddalającej powództwo wraz z zażaleniem na postanowienie zawarte w punkcie II wyroku w zakresie umorzenia postępowania wniosła powódka K. M., zarzucając naruszenie art. 65 k.c. przez błędną interpretację oświadczenia o cofnięciu pozwu dokonaną na tle wspomnianego przepisu oraz naruszenie art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 203 § 1 k.p.c. poprzez uznanie, że powódka cofnęła pozew również co do odsetek od dochodzonego roszczenia. Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz powódki kwoty 51 723 zł z odsetkami ustawowymi co do kwoty 27 900 zł od dnia 16 czerwca 1996 r. do dnia zapłaty i od kwoty 28 823 zł od dnia 31 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanych na rzecz powódki kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

W uzasadnieniu apelacji wskazano na nieprawidłową interpretację oświadczenia pełnomocnika powódki o cofnięciu pozwu złożonego w dniu 7 września 2010 r., albowiem przedmiotem zrzeczenia się była jedynie kwota 2 100 zł. Dla interpretacji oświadczenia pełnomocnika powódki istotne są okoliczności jego złożenia oraz dotychczasowy przebieg postępowania. Biorąc pod uwagę te okoliczności, nie sposób przyjąć, że cofnięcie pozwu dotyczy również świadczenia odsetkowego. Niedopuszczalna jest prezentowana przez Sąd Rejonowy ocena oświadczenia z punktu widzenia jego rozumienia przez adresata (dłużnika) oraz założenie „racjonalności” działania tylko jednej strony bez uwzględnienia interesów strony przeciwnej. Jednocześnie Sąd Rejonowy przyjął, że od dnia cofnięcia powództwa niemożliwe jest zwiększenie kwoty żądania. Także to stanowisko powódka uważa za nieprawidłowe. W ocenie skarżącej cofnięcie powództwa i zrzeczenie się roszczenia dotyczyło określonej sytuacji faktycznej. W dniu cofnięcia stan faktyczny był inny niż w chwili, gdy po raz kolejny rozszerzono żądanie pozwu w efekcie ustalenia przez biegłego stawek czynszowych będących podstawą wyliczenia odszkodowania. Podwyższone żądanie nie było zatem objęte zrzeczeniem się i może być obecnie dochodzone.

Argumentację dotyczącą błędnej interpretacji oświadczenia złożonego na rozprawie w dniu 7 września 2010 r. skarżąca powtórzyła w uzasadnieniu zażalenia na postanowienie zawarte w punkcie II wyroku co do umorzenia postępowania. Przedmiotem zrzeczenia się była jedynie kwota 2 100 zł. Odsetki są świadczeniem akcesoryjnym, nierozzerwalnie

związanym ze świadczeniem głównym, dlatego podtrzymywanie przez powódkę żądania głównego w zakresie kwoty 27 900 zł oznaczało również podtrzymanie żądania zasądzenia odsetek co do tej kwoty.

Pełnomocnik pozwanej B. K. wniósł o oddalenie zażalenia, odrzucenie apelacji w zakresie w jakim dotyczy ona rozstrzygnięcia zawartego w punkcie II wyroku oraz jej oddalenia w pozostałym zakresie. Wniósł także o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu w wysokości 150 % stawki minimalnej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja i zażalenie podlegały częściowemu uwzględnieniu, w zakresie, w którym doprowadziły do uchylecia zaskarżonego wyroku z dnia 7 listopada 2013 r. w punktach II i III w części dotyczącej umorzenia postępowania i oddalenia powództwa co do odsetek od kwoty 27 900 zł dochodzonych od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty i przekazania sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy akceptuje w całości ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy i przyjmuje je za własne.

Jako częściowo uzasadniony uznać należało zarzut skarżącej dotyczący zakresu i skutków oświadczenia o częściowym cofnięciu pozwu wraz ze zrzeczeniem się roszczenia, złożonym na rozprawie w dniu 7 września 2010 r. Oświadczenie to Sąd Rejonowy potraktował jako zrzeczenie się żądania zapłaty wynagrodzenia ponad kwotę 27.900 zł wraz ze zrzeczeniem się roszczenia odsetkowego od kwoty 27.900 zł. Nie sposób zgodzić się z poglądem wyrażonym przez Sąd, że w konkretnej sytuacji procesowej stwierdzenie o zrzeczeniu się „ponad” określoną kwotę należało pożytywać za zrzeczenie się ogółu świadczeń, którego może domagać się powód, a które przekraczałyby tę kwotę, czyli także roszczenia odsetkowego. Cofnięcie pozwu jest czynnością procesową, będącą wyrazem rezygnacji z dochodzenia w danym postępowaniu żądania udzielenia ochrony prawnej w postaci skonkretyzowanej w pozwie. Stanowi ono realizację zasady dyspozycyjności i oznacza rezygnację powoda z rozpoznania określonego żądania w danym procesie. Cofnięcie pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia wywołuje nie tylko skutki procesowe, ale także materialnoprawne. Oświadczenie to wywiera skutek z momentem jego złożenia, co oznacza, że nie istnieje już przedmiot żądania ani przedmiot rozstrzygania w zakresie objętym cofnięciem pozwu. Z uwagi na doniosłość skutków zarówno procesowych jak i o charakterze materialnoprawnym, oświadczenie o cofnięciu pozwu nie może być interpretowane rozszerzająco, a ocena jego zakresu powinna uwzględniać konkretną sytuację procesową, w jakiej oświadczenie zostało złożone. Jak bowiem wskazano w orzecznictwie, jedną z dyrektyw wykładni oświadczeń woli w świetle art. 65 k.c. jest założenie racjonalnego działania uczestników obrotu. Przy wykładni oświadczeń wyrażonych w pismach procesowych należy wychodzić z założenia, że ich autorzy są ludźmi rozsądnymi - składając pismo w określonym celu chcą zatem także tego, co jest niezbędne do jego urzeczywistnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2011r., V CSK 280/11, Lex nr 1111046)

W rozpoznawanej sprawie pierwotne żądanie powódki skierowane do B. K. obejmowało kwotę 30 000 zł tytułem wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości stanowiącej przedmiot niniejszego postępowania w okresie od dnia 28 stycznia 1995 r. do dnia 14 czerwca 2006 r. W dniu 27 lutego 2008 r. pozew został wniesiony również przeciwko pozwanemu P. K., a jego odpis doręczono pozwanemu w dniu 21 kwietnia 2008 r. W piśmie z dnia 5 maja 2010 r. żądanie powódki zostało sprecyzowane jako żądanie kwoty 27 450 zł wraz z odsetkami od dnia doręczenia odpisu pozwu. Kolejnym pismem

z dnia 29 lipca 2010 r. żądanie pozwu zostało zmodyfikowane w ten sposób, że powódka domagała się zasądzenia od pozwanych solidarnie kwoty 27 900 zł, a na rozprawie w dniu

7 września 2010 r. pełnomocnik powódki oświadczył, że cofa pozew ponad kwotę 27 900 zł ze zrzeczeniem się roszczenia. W piśmie z dnia 20 sierpnia 2012 r. żądanie pozwu zostało po raz kolejny rozszerzone do kwoty 51 963 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości Powódka domagała się również zasądzenia odsetek co do kwoty 27 450 zł od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty oraz co do kwoty 24 513,50 od dnia wniesienia pisma do dnia zapłaty. W piśmie z dnia 10 maja 2013 r. nastąpiło kolejne cofnięcie pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia co do kwoty 240,49 zł. Słusznie zatem Sąd Rejonowy w punkcie II wyroku umorzył postępowanie co

do kwoty 2 100 zł (jako różnicy pomiędzy pierwotnie dochodzoną kwotą 30 000 zł a ostatecznie żadaną 27 900 zł) oraz co do kwoty 240,49 zł wraz z odsetkami ustawowymi od tej kwoty liczonymi od dnia 31 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty. Nie można uznać jednak za prawidłowe umorzenie postępowania również co do żądania odsetek ustawowych liczonych od kwoty 30 000 zł od dnia 14 czerwca 2006 r. do dnia zapłaty. Jak wskazywano powyżej oświadczenie powódki o cofnięciu pozwu złożone na rozprawie w dniu 7 września 2010 r. nie powinno zostać przez Sąd Rejonowy interpretowane jako obejmujące również żądanie odsetek od całości roszczenia głównego, w tym części żądania, które nie zostało cofnięte. Ocena taka zakłada nieracjonalność działania pełnomocnika powódki i nie znajduje uzasadnienia w realiach niniejszej sprawy. Warto zwrócić uwagę, że oświadczenie pełnomocnika powódki zawarte w piśmie z dnia 10 maja 2013 r. dotyczące cofnięcia pozwu wraz ze zrzeczeniem się roszczenia w zakresie kwoty 240,49 zł zawiera wyraźne sformułowanie odnośnie odsetek żądanych obok tej kwoty, również objętych zrzeczeniem się. Gdyby wolą pełnomocnika powódki było zrzeczenie się roszczenia w kwocie 2 100 zł oraz odsetek ustawowych od kwoty 30 000 zł dochodzonych od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, niewątpliwie dałby temu wyraz w oświadczeniu złożonym na rozprawie w dniu 7 września 2010 r.

Ponownemu zbadaniu przez Sąd Rejonowy powinna podlegać natomiast kwestia zasadności roszczenia powódki w zakresie odsetek dochodzonych obok kwoty 27 900 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanych z nieruchomości w okresie od 28 stycznia 1995 r. do dnia 31 lipca 2010 r., liczonych od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty. Wobec nieuzasadnionego umorzenia postępowania w tym zakresie Sąd Rejonowy nie badał dopuszczalności żądania powódki co do odsetek, tym samym nie rozpoznając istoty sprawy. Jak bowiem wyjaśniono w orzecznictwie, do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi w sytuacji gdy sąd nie orzekł o istocie sprawy z tej przyczyny, że uwzględnił zarzut braku legitymacji czynnej lub biernej, zarzut przedwczesności powództwa, przedawnienia lub prekluzji dochodzonego roszczenia albo nie rozpatrzył zarzutu pozwanego zmierzającego do oddalenia powództwa, np. zarzutu potrącenia, prawa zatrzymania, nieważności umowy z powodu ich przeoczenia lub błędnego przyjęcia, że zostały one objęte prekluzją procesową (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2012r., III CZ 83/12, Lex nr 1293783). Z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie, bowiem Sąd Rejonowy błędnie przyjmując, że doszło do zrzeczenia się roszczenia co do odsetek zaniechał w ogóle badania wymagalności roszczenia powódki. Tymczasem w przedmiotowej sprawie kwestia ta ma znaczenie zasadnicze. Jak bowiem wyjaśniono w orzecznictwie wynagrodzenie należne właścicielowi obejmuje cały okres, przez który posiadacz rzecz posiadał. Wynagrodzenie za korzystanie z cudzej rzeczy nieoparte na tytule nie dzieli się na świadczenia okresowe, lecz jest należnością jednorazową za cały okres korzystania, okresowy charakter takiego świadczenia nie wynika bowiem z ustawy ani z umowy (por. uzasadnienia orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 1975 r., II CR 208/75, i uchwały z dnia 24 października 1972 r., III CZP 70/72, OSNC 1973/6/102), przy czym uwaga ta dotyczy sytuacji w której właściciela i posiadacza nie łączyła wcześniej wypowiedziana umowa najmu. Dopiero więc skuteczne doręczenie wezwania do zapłaty za konkretny okres bezumownego korzystania powoduje postawienie w stan wymagalności roszczenia o którym mowa w art. 224 § 2 k.c.

Zachodzi więc konieczność szczegółowego ustalenia od kiedy żądanie powódki, ulegające w toku postępowania licznym modyfikacjom, stało się wymagalne względem poszczególnych pozwanych. Nie ulega bowiem wątpliwości Sądu Okręgowego, że wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości nie dzieli się na świadczenia okresowe. Zgodnie z ogólną regułą wyrażona w art. 455 k.c. dotyczącą wymagalności roszczenia, a w konsekwencji określenia terminu, od którego rozpoczyna bieg roszczenie o odsetki związane z opóźnieniem się dłużnika ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Dopiero z chwilą skutecznego wezwania na dłużniku zaczyna ciążyć obowiązek niezwłocznego spełnienia świadczenia, nie spełniając go - popada w opóźnienie, a to uprawnia wierzyciela do żądania odsetek za czas opóźnienia. Poszczególne pisma, w których powódka modyfikowała swoje żądanie nie były skutecznie doręczane przez Sąd pierwszej instancji pozwanemu P. K.. W szczególności pismo z dnia 27 lipca 2010r. (k. 329) na podstawie zarządzenia z dnia 2 sierpnia 2010r. doręczono jedynie pełnomocnikowi pozwanej oraz pełnomocnikowi interwenienta ubocznego (k. 345), zaś pozwanemu P. K. doręczono jedynie pismo z dnia 1 czerwca 2010r. oraz pismo z dnia 19 maja 2010r. (dowód doręczenia k. 360), a na rozprawie w dniu 7 września 2010r. doszło jedynie do jego odczytania (k. 367).

Jednocześnie na podstawie akt nie sposób ustalić kiedy w postępowaniu przed Sądem I instancji pozwanemu P. K. doręczono pismo z dnia 17 sierpnia 2010r. (k. 661) zawierające rozszerzenie żądania pozwu, w aktach brak jest bowiem zarządzenia nakazującego doręczenie tego pisma dla pozwanego, zaś z braku reakcji na wezwanie z dnia 24 czerwca 2014r. (k. 792) można wnosić, że pisma te w ogóle nie zostały mu doręczone. Kwestia ta, a w szczególności daty z jaką zostały doręczone poszczególne pisma zawierające rozszerzenie żądania pozwu powinna być więc przedmiotem szczegółowego badania przez Sąd Rejonowy przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Należy też zwrócić uwagę, że wszystkie pisma zawierające rozszerzenie żądania pozwu były doręczane pełnomocnikowi procesowemu pozwanej B. K., jednak na podstawie akt nie sposób ustalić rzeczywistej daty ich doręczenia, bowiem w aktach zalegają jedynie dowody nadania pism dla pełnomocnika procesowego, brak jest natomiast dowodów ich odebrania. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy powinien zbadać również i tę kwestię, jednocześnie uwzględniając treść art. 91 k.p.c. Jakkolwiek w orzecznictwie Sądu Najwyższego na gruncie przytoczonego unormowania prezentowany jest pogląd, że skoro pełnomocnictwo procesowe obejmuje z mocy samego prawa umocowanie do wytoczenia powództwa wzajemnego, to nie ulega wątpliwości, że pełnomocnik procesowy upoważniony jest także do zgłoszenia rozszerzenia powództwa, jak również do przyjęcia tego oświadczenia w imieniu strony przeciwnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 maja 1966 r., II CR 103/66, OSNC 1966, Nr 2, poz. 25, wyrok SN z dnia 23 stycznia 2008 r., V CSK 377/07, niepubl.), to jednak zbadania wymaga data postawienia w stan wymagalności roszczenia w sytuacji wezwania do zapłaty o którym jest mowa w art. 455 k.c. jest doręczane pełnomocnikowi procesowemu.

Niezasadne było natomiast kwestionowanie przez skarżącą stanowiska Sądu Rejonowego o niedopuszczalności dalszego rozszerzenia żądania po złożonym uprzednio oświadczeniu o cofnięciu pozwu i zrzeczeniu się roszczenia ponad kwotę 27 900 zł. Jak wskazywano oświadczenie takie obok skutków procesowych wpływa również na sferę uprawnień materialnoprawnych stron postępowania. Cofnięcie pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia oznacza niemożność skutecznego dochodzenia w przyszłości mogącego istnieć roszczenia materialno-prawnego. Zrzekając się roszczenia procesowego, powód rezygnuje ze zbadania jego zasadności w tym samym stanie faktycznym i wobec tego samego pozwanego. Ponownego wytoczenia powództwa o to samo roszczenie i przeciwko temu samemu dłużnikowi (pozwanemu), powinno skutkować wyrokiem oddalającym powództwo (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 września 2012 r. II CSK 3/12). Skoro powódka skutecznie zrzekła się roszczenia z zapłatą wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości przez pozwanych w okresie od 28 stycznia 1995 r. do dnia 31 lipca 2010 r. ponad kwotę 27 900 zł wraz z odsetkami ustawowymi, to następne rozszerzenie żądania do kwoty 51 963,50 zł w oparciu o wydaną w sprawie opinię biegłego sądowego powinno skutkować oddaleniem powództwa ponad kwotę 27 900 zł. Uwzględnieniu podlegać mogło natomiast żądanie powódki odnoszące się do wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości za dalszy okres tj. od sierpnia 2010 r. do sierpnia 2012 r., które Sąd Rejonowy ustalił na kwotę 8 028,08 zł jako odpowiadającą udziałowi powódki w rzeczy wspólnej 1/4 wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości. W tym względzie wyliczenia i argumentacja Sądu Rejonowego są w pełni prawidłowe.

Mając powyższe na uwadze, na zasadzie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

Sąd Okręgowy pozostawił Sądowi Rejonowemu rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania, bowiem rozstrzygnięcie w tym przedmiocie stosownie do treści art. 108 § 1 i 2 k.p.c. może zapaść jedynie w orzeczeniu kończącym postępowanie w instancji, tymczasem sprawa została przekazana do ponownego rozstrzygnięcia. Jak bowiem wskazano w orzecznictwie, przez orzeczenie kończące postępowanie w sprawie w danej instancji należy rozumieć wyrok (postanowienie co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym) albo inne orzeczenia, które trwale zamykają drogę do wydania wyroku. Przyjmuje się także, że chodzi tutaj o orzeczenie całkowicie kończące sprawę w danej instancji, a zatem o wyrok końcowy lub postanowienie o umorzeniu postępowania w całości lub odrzuceniu pozwu w całości, ponieważ dopiero takie orzeczenie pozwala na prawidłowe ustalenie wyniku sprawy, który z kolei w myśl art. 98 § 1 k.p.c. stanowi co do zasady podstawę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r. II CZ 207/11, Lex nr 1228679).